

УДК 811.112.2'38:316.774:502/504
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2659.2022.31.06>

Олена Материнська, д-р філол. наук, проф.
ORCID: 0000-0003-3414-5307
e-mail: olenamaternyynska@ukr.net

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕКОЛОГІЧНІ НЕБЕЗПЕКИ: ВИСВІТЛЕННЯ НОВИХ ВИКЛИКІВ У НІМЕЦЬКОМОВНИХ МАСМЕДІА

У фокусі цього дослідження висвітлення екологічних небезпек у німецькомовному мас-медійному середовищі. Методологія цього дослідження спирається на еколінгвістичний підхід, зокрема здобутки медіаекології, визначає гармонізацію медіапростору як пріоритетне завдання для журналістики й актуальний напрям для лінгвістичних студій. Екологічні виклики, спричинені війною в Україні, загрозою невідворотних кліматичних змін, пандемією COVID-19 перебувають у центрі уваги німецькомовних масмедіа. Актуальності набуває дослідження ефективності використання лексико-стилістичних засобів їхньої медійної презентації.

Антропоцентричний світогляд людини зумовлює значний маніпулятивний вплив антропоморфної метафори на читача, допомагає популяризувати свідоме ставлення до довкілля. Виокремлені моделі метафори та метонімії, еживані задля підвищення емоційної насиченості описуваного контенту, вказують на можливість їхнього використання як інструменту пробудження еколінгвістичної свідомості.

Здійснений соціо- та психолінгвістичний експеримент визначив особливості рецепції публікацій з екологічної тематики німецькомовними респондентами. За допомогою анкетування було опитано представників молодшої генерації (переважно студентів), що дозволило сформулювати уявлення про їхню зацікавленість у подоланні екологічних проблем, визначити популярні джерела інформування про них. Неможливість надати натепер повну експертну оцінку наслідків війни в Україні для всіх екосистем зумовлює необхідність подальшого дослідження засобів медійного привернення уваги до цієї проблеми.

Ключові слова: екологічні небезпеки, еколінгвістика, медіаекологія, еколінгвістична свідомість, антропоморфна метафора, соціо-та психолінгвістичний експеримент.

Вступ. За останні роки світ опинився перед багатьма невідворотними проблемами, які загрожують самому існуванню людства. З-поміж них війни, що призводять до численних руйнувань та екологічної й гуманітарної катастроф, техногенна криза, проблема кліматичних змін, пандемія COVID-19. Наслідки воєнних дій напружені пов'язані з усіма зазначеними факторами ризику для будь-якої екосистеми. Відтак критично важливим є формування екологічної [16, с. 9] та еколінгвістичної свідомості, у суспільстві з метою його гармонізації [18, с. 2; 14, с. 347]. Якщо перший термін вказує на необхідність свідомого ставлення до проблем довкілля та їх усунення [16, с. 9], другий – визначає з-поміж іншого пріоритетність розвитку здорового мас-медійного (інформаційного) простору [34, с. 162; 33, с. 56], враховує загрозу свідомого маніпулятивного впливу на думку читачів (часто з метою нівелювання гострих питань і досягнення певних інтересів).

На тлі військової агресії Росії, спрямованої проти України, екологічна тематика, здається, втрачає актуальність, адже зараз ідеться в першу чергу про життя безлічі людей, усієї країни, яка щоденно протистоїть жайхиттям війни. Утім думати про екологічне майбутнє важливо саме тепер, бо відбудова країни вже зараз стикається з екологічними небезпеками, викликаними діями загарбників у Чорнобильській зоні, руйнуванням дамб, забрудненням водойм, Азовського й Чорного морів та екологічним лихом у вщент зруйнованих містах: Маріуполь, Ірпінь, Буча й багатьох інших, ядерною загрозою. Екологічна безпека стає частиною забезпечення суспільного добробуту, а еколінгвістичні студії дозволяють на міждисциплінарному рівні виявити точки взаємодії між діяльністю з підтримки екологічного балансу та гармонізацією медійного середовища, що сприятиме "мовній екології", подоланню комунікативних конфліктів (наприклад, між екоскептиками й екологічними активістами) на користь розв'язання нагальних проблем довкілля.

Запропоноване дослідження виконується в межах наукового проекту "Еколінгвістичні модули дискурсивного простору України в європейському полікультурному континуумі" (реєстраційний номер 2020.02/0241) за підтримки Національного фонду досліджень України та має **на меті**

окреслити мовну репрезентацію екологічних небезпек у німецькомовному медіасередовищі з позицій еколінгвістики, зокрема медіаекології, дослідити лексико-семантичні та стилістичні засоби, що використовують журналісти з метою привернення уваги до цієї проблеми.

Об'єктом дослідження є лексико-семантичні та стилістичні засоби актуалізації екологічних небезпек у німецькомовному медійному просторі.

Предметом дослідження є способи привернення уваги до суспільно значущих екологічних небезпек за допомогою лексико-семантичних і стилістичних засобів у сучасних німецькомовних масмедіа.

Методологія дослідження. Актуальність дослідження визначається тим, що воно окреслює коло питань, які лишатимуться пріоритетними для німецькомовного медійного простору в найближчій перспективі, демонструє конкурування екологічної проблематики на матеріалі висвітлення пандемії та кліматичної кризи у німецькомовному середовищі (2018–2022) у зіставному аспекті, привертає увагу до мовного інструментарію як джерела розв'язання цих проблем через формування еколінгвістичної свідомості мовців із погляду медіаекології, еколінгвістичного підходу. Дослідження виходить із розуміння антропоцентричності людського світогляду як вагомого елементу медійного впливу на читача.

Свідоме маніпулювання сприйняттям читачів відбувається також через представлення проблем у клішованій формі. Увагу приділено тим мовностилістичним засобам, які дозволяють журналістам апелювати до емоцій мовців, які відчувають потребу у зміні ставлення до проблем довкілля. Саме завдяки формуванню еколінгвістичної свідомості в мовців журналістам вдається актуалізувати підсвідоме прагнення до «екологічного» буття й перетворити його на конкретні дії [16, с. 4]. У багатьох публікаціях, присвячених антропоморфному профілю війни вже наголошувалося на потужності антропоморфної метафори як елементу впливу на думку читача, небезпеці замовчування проблеми, коли *війна в Україні* у німецькомовних масмедіа називалася *ситуацією, конфліктом, озброєним протистоянням* [18, с. 7] тощо. На жаль, навіть зараз фіксуються такі публікації,

© Материнська Олена, 2022

у яких не розрізняють ці поняття, вказуючи на загрозу гуманітарної катастрофи, наприклад, загрози для паліативної медицини "Wir hoffen auf eine schnelle Lösung des Konflikts in der Ukraine..." ("Ми сподіваємося на швидке врегулювання конфлікту в Україні...", хоча більшість німецькомовних медійних публікацій сьогодні живають термін *der Krieg* 'війна' [23, с. 79].

Це стосується й екологічних небезпек, інтенсивне їхнє згадування призводить до нейтралізації гостроти питання та створює ілюзію достатнього його висвітлення у пресі. Одним із вагомих елементів цього дослідження є проведений протягом 2021 р. соціо- та психолінгвістичний експеримент, який мав на меті за допомогою німецькомовних респондентів, а також носіїв інших мов, що володіють німецькою й читають німецькомовні публікації (переважно молодих людей), виявити їхнє ставлення до проблеми кліматичних змін, висвітлюваних у німецькомовному медійному просторі (у статтях, блогах, онлайн-форумах тощо) і верифікувати дані, отримані за допомогою контент-аналізу мас-медійних публікацій. Залучено також семантичний аналіз із метою визначення специфіки функціонування лексико-семантичних і стилістичних засобів у масмедійних текстах, які висвітлюють екологічні небезпеки.

У німецькомовному середовищі, зокрема в Німеччині, екологічна проблематика, свідоме ставлення до довкілля (*Umweltbewusstsein*) завжди перебували в центрі уваги [16, с. 4]. Мультимодальний характер сучасних медіа [8, с. 11; 9, с. 5], притаманна їм конвергентність, що передбачає поєднання різних медійних технологій [3, с. 9], виводить екологічний дискурс [2; 21] на новий рівень. Визначальним є усвідомлення того, що медійне відбиття екологічних проблем є так само важливим, як і самі проблеми [21, с. 202]. Популяризація екологічного підходу до життя стає критично необхідною. Теоретичним підґрунтям цієї розвідки є дослідження, присвячені еколінгвістиці [10; 14; 21; 31] і медіаекології [26; 34], що розглядають медійний простір як екологічне середовище.

Емпіричний матеріал роботи становлять мікроконтексти, дібрані з медійних видань, блогів і сайтів природоохоронних організацій, головною метою яких є наголосити на важливості екологічних небезпек. Залучено корпус текстів Інституту німецької мови м. Мангайм (IDS), зокрема KorAP, який є продовженням корпусу COSMAS II (DeReKo-2018-II). Проаналізовано публікації німецькомовних медійних онлайн-видань "Die Zeit", "Der Spiegel", "Die Süddeutsche Zeitung", "taz" та інших видань. Враховано публікації блогів "Zero waste Blog", "MamaDenkt.de", "Weniger ist mehr Leben", "Green Friday", і публікації на сторінках природоохоронних організацій "Greenpeace", "NABU", "Deutsche Umwelthilfe", "BUND", "Robin Wood". Загалом проаналізовано понад 300 публікацій за період із 2018 по 2022 рр. Забезпечення репрезентативності вибірки для подальшого дослідження потребує суттєвого збільшення кількості досліджуваних медійних публікацій. У межах соціо- та психолінгвістичного експерименту (за допомогою анкетування) взяли участь 106 респондентів.

Результати дослідження. У цій статті в центрі уваги перебувають німецькомовні публікації в межах двох тематичних блоків:

- публікацій, присвячених екологічним небезпекам, спричиненим війною (на прикладі війни в Україні);
- публікацій, що акцентують увагу на проблемі кліматичних змін і їхніх наслідків.

Висвітлення екологічних небезпек, спричинених війною, у німецькомовних масмедіа (на прикладі війни в Україні). Нижченаведений матеріал лише накреслює напрям подальших лінгвістичних студій, скерованих на з'ясування особливостей мовної репрезентації наслідків війни в Україні, зокрема з погляду екологічних небезпек, спричинених військовими діями. Експертна оцінка більшості з них буде можливою лише після завершення війни, утім процес відбудови й усунення нагальних екологічних проблем із метою уникнення екологічної, а також гуманітарної кризи вже розпочався. Не бракує усвідомлення вагомості цього аспекту подолання російської військової агресії й у німецькомовному медійному середовищі. У багатьох німецькомовних публікаціях і на сайтах природоохоронних організацій актуалізовано метафору **"БОРТЬБА ЗА КЛІМАТ – ЦЕ ВІЙНА"**, наприклад, нім. "Ukraine-Krieg = Umwelt-Krieg" [29] (укр. війна в Україні – війна за екологію), "Der russische Angriffskrieg wirft auch den Kampf gegen die Klimakrise zurück" (укр. "Російська загарбницька війна також суттєво відкидає назад у часі боротьбу з кліматичною кризою") [5].

Журналісти підкреслюють невідворотність жалихливих наслідків війни для екологічних систем (нім. "Sprengungen und Raketen verschmutzen Böden, Wasser und Luft und befeuern den Klimawandel. All das schädigt gewaltig die Umwelt" [4] (укр. "Вибухи та ракети забруднюють ґрунт, воду та повітря та сприяють зміні клімату. Все це дуже шкідливо для навколишнього середовища"), вказують, що саме законодавство України (ст. 441 Кримінального кодексу України [1]) фіксує поняття **екоциду** і це саме той злочин, який наразі загарбники вчиняють на території України (нім. "Ökozid: Angriff auf Kernkraftwerke" (укр. "Екоцид: напад на атомні електростанції"), нім. "...die Ukraine eine von wenigen Staaten, die den "Ökozid" durch nationale Gesetzgebung unter Strafe stellen" [4] (укр. "... Україна є однією з небагатьох країн, яка включає "екоцид" до кримінальних злочинів у межах національного законодавства"). Екологічна катастрофа в Україні стає реальною загрозою людству, а екологічний дискурс стає невід'ємною частиною сучасного німецькомовного медіаконтенту поряд із повідомленнями про самі військові дії в Україні. Ще від початку війни на Сході України 2014 р. у більшості публікацій з екологічної тематики згадувалося про екологічну небезпеку на території Донбасу (нім. "Ukraine droht Umweltkatastrophe wegen Krieg" (укр. "Україні загрожує екологічна катастрофа через війну"), нім. "Eine schleichende Apokalypse" (укр. "повзучий апокаліпсис"), нім. "Schleichende Katastrophe..." (укр. "повзуча катастрофа") [11].

Потужним інструментом для змалювання екологічних небезпек в Україні у медійних публікаціях стає **антропоморфна метафора**. Персоніфікації зазнає саме поняття *війни* в межах метафоричної моделі **"DER KRIEG IST EIN LEBEWESEN, DER KRIEG IST EIN MENSCH" / "ВІЙНА – ЖИВА ІСТОТА / ВІЙНА – ЛЮДИНА"**, а також моделі **"DER KRIEG IST ZERSTÖRER" / "ВІЙНА – РУЙНІВНИК"** [17, с. 160–163], наприклад, нім. "Öko-Katastrophe. Krieg in der Ukraine verursacht massive Umweltschäden" [29] (укр. "Екологічна катастрофа. Війна в Україні завдає величезної шкоди довкіллю"), нім. "Wie der Ukraine-Krieg die Zukunft der Menschheit gefährdet" [27] (укр. "Як війна в Україні ставить під загрозу майбутнє людства"). Людськими якостями наділяються клімат і природа в межах моделі **"ПРИРОДА / КЛІМАТ – ЖИВА ІСТОТА"** (нім. "Die Erde steht kurz davor, in ein unkontrollierbares Klimachaos zu kippen, wenn nicht rasant gegengesteuert wird" [27] (укр. "Земля може поринути в неконтрольований кліматичний

хаос, якщо швидко не вдається до протидії цьому"), нім. "Das Klima freut sich..." [7] (укр. "клімат радіє..."), нім. "Der Klimawandel hat unsere Zukunft schon vor dem Angriff Russlands auf das Nachbarland bedroht" [27] (укр. "Зміни клімату загрозували нашому майбутньому ще до того, як Росія напала на сусідню країну"). Шкода для екологічної системи і людей описуються за допомогою антропоцентричних уявлень про характер пошкоджень, наприклад, ідеться про отримання *шрами*: нім. "Je länger der Konflikt andauert, desto größer werden die Auswirkungen auf die Landschaften und die damit verbundenen Narben für die Bevölkerung, die biologische Vielfalt und die Ökosysteme sein" [19] (укр. "Чим довше триватиме конфлікт, тим більшим буде вплив на ландшафти та його наслідки (букв. *шрами*) для населення, біорізноманіття та екосистем").

За допомогою нагнітання формується відчуття небезпеки, що добре вписується в стратегію "переконування та тиску", притаманних екологічному дискурсу [2, с. 10] (нім. "Sicher, Klimaschutz ist eine der Antworten auf Putins Krieg. Doch unter dem Strich bahnt sich für Klima und Umwelt eine Katastrophe in der Katastrophe an" [7] (укр. "Звичайно, захист клімату – це одна з відповідей на війну Путіна. Але основне в тому, що *катастрофа в катастрофі* насувається на клімат і довкілля"), нім. "Der andauernde Krieg in der Ukraine ist in erster Linie eine Katastrophe für die Menschen vor Ort. Er ist auch eine Katastrophe für die Umwelt, die unter zahlreichen Verschmutzungen leidet, die die Ökosysteme langfristig schädigen werden." [19] (укр. "Війна, що триває в Україні, є перш за все *катастрофою* для місцевого населення. Це також *катастрофа* для навколишнього середовища, яка страждає від численних забруднень, які в довгостроковій перспективі зашкодять екосистемам"). Навіть у межах цього мікроконтексту лексема *катастрофа* повторюється двічі, позначення стану екології під час військових дій в Україні та під час опису майбутньої ситуації супроводжується використанням синонімічних позначень із метою викликати резонанс, стурбованість і переживання в читачів (нім. "prekäre ökologische Situation", укр. "нестабільна екологічна ситуація" [13]; нім. "um das Risiko einer Wiederholung einer nuklearen Katastrophe auszuschließen..." [20], укр. "щоб виключити ризик повторення атомної катастрофи..."; нім. "Krieg ist aber nicht nur eine Gefahr für das Klima. Mit dem Fortschreiten des Klimawandels, sagt Astrid Sahm, steigt zugleich das Risiko, dass Umweltprobleme zum Krisenfaktor werden" [15] (укр. "Але війна – це не лише загроза клімату. Зі зміною клімату, каже Астрід Зам, зростає ризик того, що екологічні проблеми стануть фактором, що зумовлює кризу").

Стурбованість викликає також усвідомлення ролі аграрного сектору України у світі, тож одним із частотних епітетів під час опису потенційних небезпек, викликаних війною, стає лексема *біологічний*, префіксоїд *біо-*, наприклад, нім. "Der Ukraine-Krieg und die Bio-Frage" [15] ("Війна в Україні та *біо*-питання"). Наслідки війни вбачаються в далекосяжній перспективі як один з аспектів загрози для людини та довкілля, яку не можна буде миттєво побороти: нім. "Kriegsschäden in der Ukraine: Verbrannte Erde. Im Krieg schert sich niemand um die Umwelt. Die Zerstörung in der Ukraine wird aber noch jahrelange Folgen für die Menschen vor Ort haben" [35] (укр. "Збитки війни в Україні: випалена земля. На війні ніхто не дбає про довкілля. Проте руйнування в Україні матимуть наслідки для місцевого населення ще на роки вперед"). Образ випаленої землі підкреслює потужність

завданої шкоди, викликає емоційну реакцію й розуміння необхідності тривалого відновлення. Імплицитно навіть у такому висловлюванні закладено важливість відновлення екологічного балансу попри пріоритетність інших нагальних питань.

Акцентування проблеми кліматичних змін у німецькомовних масмедіа відбувається за допомогою традиційних мовно-стилістичних засобів, утім журналісти розуміють проблему надмірності інформації, що зараз доступна у медійному просторі й наголошують на "заговорюванні проблеми". Безпосередня загроза людству – пандемія COVID-19, що перебувала у фокусі значної кількості публікацій останніми роками та, на жаль, не втрачала актуальності перебрала на себе також значну увагу читачів. Цього також свідомі екологічні активісти, тож вагомих стає проведення паралелі між кліматичною кризою (нім. *die Klimakrise*) і кризою, спричиненою коронавірусом (нім. *die Corona-Krise*).

Журналісти наголошують на потребі популяризації свідомого ставлення до проблеми кліматичних змін: нім. "Die Welt darf, während sie mit aller Kraft versucht, ein außer Kontrolle geratenes Virus zu besiegen, den Klimawandel nicht vergessen. Denn die größte Herausforderung, die die Menschheit zu meistern hat, ist nicht der Kampf gegen das Coronavirus. Es ist die Erderwärmung" [30] (укр. "Поки світ всіма силами намагається стримати вірус, який вийшов з-під контролю, не можна забувати про кліматичні зміни. Тому що найбільший виклик, якому наразі має протистояти людство – це не боротьба проти коронавірусу. Це глобальне потепління"). За допомогою певної *гіперболізації* вказується, що проблема коронавірусу не є настільки вагомою, як проблема кліматичних змін (нім. "Die Coronakrise ist eigentlich Kindergarten" [12] (укр. "Криза коронавірусу – це дитячий садок")) і може призвести до загибелі людської цивілізації: нім. "... die Zerstörung der menschlichen Zivilisation wirklich realistisch" [12] (укр. "знищення людської цивілізації стає реалістичним"). Метафоричне порівняння пандемії коронавірусу з дитячим садочком спрямоване на те, щоб викликати реакцію подиву, навіть шоку в реципієнтів, які мають побачити масштабність проблеми в іншому вимірі. Ризик утратити свою планету є надто високим, людська цивілізація не зможе нормально розвиватися, навіть просто вижити за умови екологічної катастрофи, спричиненої глобальним потеплінням.

Статистика, що оприлюднюється в сучасних масмедіа, вказує на те, що більшість людей із розумінням ставляться до проблеми кліматичних змін. У зіставленні з пандемією коронавірусу від 59 % до 87 % опитаних вважають кліматичні зміни так само серйозною й довготривалою проблемою [24]. Професор Др. Роберт Шмідт із Гаґенського заочного університету (Fern Universität in Hagen) вказує на дивовижні збіги між пандемією COVID-19 і загрозою кліматичних змін: нім. "Pandemie und Klimakrise haben erstaunliche Gemeinsamkeiten" [28] (укр. "Пандемія та кліматична криза мають приголомшливі подібності"), наголошуючи, що однією з найважливіших подібностей є необхідність якомога раніше вживати дієвих заходів із подолання кризи. Швидкість реагування в цьому випадку є, із його погляду, вирішальною.

Проблема кліматичних змін постає як хвороба в межах метафоричної моделі "**КЛІМАТИЧНА КРИЗА – ХВОРОБА ЛЮДСТВА**", зіставлення з коронавірусом дозволяє журналістам будувати яскраві метафори, наприклад, у контексті "Weil es keine Impfung gegen die Klimakrise gibt, ist die Prävention umso wichtiger" [22] (укр. "Оскільки немає вакцини проти кліматичної кризи,

то і *профілактика* набагато важливіша") наголошується на тому, що на відміну від коронавірусу неможливо розв'язати проблему кліматичних змін за допомогою "чудоліків", їх просто не існує, а вирішення проблеми займає навіть більше часу й зусиль, ніж боротьба з вірусною хворобою: нім. "*Klimakrise und Artensterben sind für die Menschheit weit bedrohlicher als eine zusätzliche Viruserkrankung, so bedrohlich und potenziell tödlich diese Erkrankung auch sein mag*" [32] (укр. "Кліматична криза та вимирання видів *набагато більше* загрожують людству, ніж *це одне вірусне захворювання*, наскільки б ця хвороба не була загрозовою та потенційно смертельною").

Дієвою в такому контексті є *персоніфікація* в межах метафоричної моделі "**ПРИРОДА – ЖИВА ІСТОТА**", яка дозволяє сприймати планету як живу істоту, яка потерпає від людської діяльності та волає про допомогу: нім. "*Die Natur schreit auf, weil wir sie misshandeln*" [32] (укр. "Природа кричить, бо ми зловживаємо її ресурсами"), "*Der Wald braucht jedoch dringend unsere Hilfe*" [6] (укр. "Ліс терміново *потребує* нашої *допомоги*"). Під час подальших зіставлень із пандемією коронавірусу значна кількість контентів вказує на те, що захищаючи себе від свавілля людства, планета, що нагрівається, може викликати в нас й інші хвороби: нім. "...uns ein wärmerer Planet krank macht" [32] ("...планета, яка нагрівається, може *спричинити* *наші хвороби*"). Потепління також набуває антропоморфних рис у межах метафоричної моделі "**ПРИРОДА / КЛІМАТ – ЖИВА ІСТОТА**" і може зробити людство хворим "*Wie uns die Erderwärmung krank macht*" [32] (укр. "Як *глобальне потепління* призведе до наших захворювань").

За допомогою антропоморфних метафор у межах моделі "**ПРИРОДА – ЖИВА ІСТОТА**", а також моделі "**КЛІМАТИЧНА КРИЗА – ХВОРОБА ЛЮДСТВА**" журналісти досягають емоційної насиченості повідомлень, звертають увагу читачів на наслідки їхніх дій і змушують відчувати персональну відповідальність за екологічні проблеми. До хвороби прирівнюються наслідки антропогенної діяльності людини, наприклад, нім. "*Diese Plastikabfälle machen krank*" [36] (укр. "Ці пластикові відходи *доводять до хвороби*"). За допомогою метафори, що базується на зіставленні купи сміття із горою нім. "*Müllberge, Abfallberge*" (укр. "гори сміття") підкреслюється результат підміни природного рельєфу, спотвореними горами сміття, пластику, у якому захищається людство (нім. "*Abfallberge in Südostasien*" [36] (укр. "*гори сміття* в Південно-Східній Азії").

Відповідальність людей за ситуацію зі зміною клімату підкреслює епітет *menschengemacht*, наприклад: нім. *menschengemachte Erderhitzung* (укр. антропогенне *глобальне потепління*), нім. *menschengemachter Klimawandel* (укр. *антропогенна зміна клімату*). Частотним є також використання *синекдохи за типом pars pro toto* (нім. "*In der Woche macht das rund 8,7 Kilo Müll pro Kopf*", укр. "Це дорівнює приблизно 8,7 кг сміття *на душу* населення на тиждень") чи *totum pro parte* (нім. "*Auch Deutschland trägt dafür eine Verantwortung*" [36] (укр. "Німеччина також несе за це відповідальність").

Ще більшої інтенсифікації проблема кліматичних змін набуває завдяки згадуванню моменту *неповернення*, *моменту X*, у який може все змінитися. Журналісти питають, чи може відбутися злам у цій ситуації: нім. "*Wir fragen, ob die ökologische Wende gelingt*" [32] (укр. "Постає питання, чи вдасться *екологічний злам*"), попереджають про досягнення так званих "*Kipppunkte*" "переломних точок у кліматичній системі". Стратегія попередження в таких контекстах поєднується зазвичай

із деталізованим представленням проблеми за допомогою метамови (графіків, інфограм тощо).

У медійних повідомленнях зафіксовано **метафору гри**, що описує цю ситуацію в межах зіставлення із картковим будиночком, у якому забирають несподівано важливу карту, що призводить до його повної руйнації: нім. "*Wie ein Kartenhaus in sich zusammenfällt, aus dem man eine Karte zieht, könnte unser Klima "kippen", wenn sogenannte Kipppunkte überschritten werden*" [32] (укр. "Як розсипається картковий будиночок, якщо з нього забирають одну карту, так може *"розсипатися"* й наш клімат, якщо ми перетнемо цю *межу неповернення*").

Метафора гри, коли людство не усвідомлює проблем, які на нього чекають у випадку безвідповідального ставлення до природи протиставляється метафорі боротьби, війни з кліматичною кризою "**БОРТЬБА ЗА КЛІМАТ – ЦЕ ВІЙНА**" для тих, хто повністю свідомий сумних перспектив (нім. "...*Wälder spielen eine extrem wichtige Rolle im Kampf gegen den Klimawandel*" [6] (укр. "...ліси відіграють надзвичайно важливу роль у *боротьбі зі зміною клімату*"). Драматизація проблеми досягається за допомогою яскравих епітетів (нім. *ungebremste Erderwärmung* (укр. неконтрольоване потепління); нім. *desaströse Konsequenzen* (укр. *катастрофічні наслідки*). Проблема заговорювання та маніпулятивного применшення значення проблеми кліматичних змін передається за допомогою композита *Klimaleugner* та *Klima-Lügner* 'заперечувачі кліматичних змін (букв. 'кліматичні брехуни)', які протистоять прагненням природозахисних організацій, активістів і є їхніми опонентами у медіапросторі.

Значна кількість медійних повідомлень, які висвітлюють проблеми кліматичних змін, як і більшість публікацій екологічного дискурсу мають мультимодальний характер, поєднують текст із різними інтерактивними елементами, відеоілюстраціями, аудіокоментарями, інфографікою з 3D-візуалізацією, слайд-шоу, фотострічками тощо. Наявність гіперосилань, дозволяє постійно розширювати контент повідомлення, а інтерактивний характер публікацій дозволяє дізнатися думку реципієнта й обмінятися враженнями від прочитаного [8, с. 6; 3, с. 9]. Досить часто такі коментарі мають аналітичний характер і вказують на критичне осмислення проблеми, наприклад, коментар до публікації "*Klimakrise: Nehmt den Klimawandel so ernst wie Corona*" (укр. "Кліматична криза: ставтеся до зміни клімату так само серйозно, як і до коронавірусу") у колонці Петри Пінцлер [22]: нім. "*Ich glaube, inzwischen nehmen die meisten Politiker und Institutionen für Klimakrise ernst. Aber ernst nehmen und konsequent handeln ist nochmal ein Unterschied*" (укр. "Я вважаю, що більшість політиків та інституцій ставляться до кліматичної кризи серйозно. Утім *"ставитися серйозно"* та *"послідовно діяти"* – це різні речі"). Цей коментар вказує на самокритику, яка наявна в читачів і на той факт, що вони не схильні просто звинувачувати владу або природозахисні інституції в наявних проблемах. Використана в назві статті імперативна стратегія апелює до емоцій читачів, яких автор закликає до рішучих дій. Імплікується, що зараз людству бракує усвідомлення серйозності проблеми, а його сконцентрованість лише на власних потребах може дорого коштувати.

Для кращого розуміння реакції реципієнтів необхідним виявився соціо- та психолінгвістичний експеримент у вигляді анкетування.

Результати соціо- та психолінгвістичного експерименту щодо рецепції проблеми кліматичних змін. Здійснене опитування мало на меті з'ясувати реакцію респондентів на медійні публікації, присвячені проблемі кліматичних змін, визначити ставлення респондентів до

проблем зміни клімату й рівень їхньої поінформованості в цьому питанні, бажання бути залученими до усунення цієї проблеми.

Загальна кількість респондентів – 106 осіб, переважно жителі Німеччини, носії німецької мови (58 % за місцем проживання, 42 % за країною походження) та України (23 % за місцем проживання, 25 % за країною походження), а також окремі представники Польщі, Італії, Швейцарії, які володіють німецькою на високому рівні та регулярно читають німецькомовні публікації. В опитуванні брали участь переважно молоді люди, які є студентами – 82 % у віці 18–25 років, які активно користуються дигітальними масмедіа та соціальними мережами. Соціодемографічна частина опитування дозволила також врахувати гендерну представленість опитаних (59,4 % жінок і 40,6 % чоловіків). Опитуваним були запропоновані фрагменти з текстів, присвячених таким глобальним проблемам: танення льодовиків "Die Große Schmelze" (укр. "Велике танення") (газета "Der Spiegel") [25], знищення лісів "Schützen, was wir lieben!" (укр. "Захистимо те, що любимо!") (природоохоронна організація "Robin Wood") [6], надмірному споживанню "Ein wütendes Plädoyer" (укр. "Сердита промова") (особистий блог "Weniger ist mehr Leben") [37].

Зіставлення реакції респондентів на оцінку тексту як переконливого, актуального, а висвітленої проблематики як такої, що потребує нагального розв'язання на відміну від меншої зацікавленості контентом, дозволили виявити зв'язок між рівнем інформативності, емоційної насиченості текстів і їхнього образного оздоблення. Сприйняття читачів було орієнтоване на тексти, що характеризуються високою інформативністю, з одного боку, і яскравою образністю – з іншого. Проблемним для сприйняття їм здавалися тексти з особистого блога через розмитість проблеми, нечітку структурованість викладеного матеріалу, водночас зацікавленість викликала суб'єктивна позиція автора тексту (особливо в респондентів жіночої статі).

Танення льодовиків як глобальну екологічну небезпеку відзначили 98 % опитаних, водночас 67 % вважають, що не можуть вплинути на розв'язання цього питання. Проблема знищення лісів глобальною вважають 71 % опитаних, 54 % зазначають, що не можуть безпосередньо вплинути на її розв'язання. Водночас у коментарях до тексту щодо знищення лісів відбився антропоцентризм людського світогляду, респонденти персоніфікували ліс, вказували, що він нім. *stirbt* 'вмирає', нім. *braucht Hilfe* 'потребує допомоги' тощо. 87 % опитаних вважають проблему надмірного споживання пріоритетною й при цьому 77 % вважають, що можуть особисто вплинути на її розв'язання. Загалом можна стверджувати, що респонденти продемонстрували значний рівень зацікавленості в публікаціях щодо зміни клімату й екологічних небезпек. Вагомим було також зрозуміти, із яких джерел респонденти отримують інформацію та як ставляться до особистої відповідальності людини за проблеми кліматичних змін, можливості змінити ситуацію на краще (можливо було обирати декілька варіантів відповіді). 82 % опитаних вказали, що людина впливає на зміни клімату і 66 % вважають, що зміни клімату спричинені саме її діяльністю. 75 % не погоджуються з тим, що зміни клімату неможливо зупинити. 60 % притримуються думки, що вони можуть особисто вплинути на зміну клімату (у коментарях ідеться про обмеження використання транспортних засобів (автівок, польотів літаком), свідому відмову від пластику, перехід на сортування сміття, купівлю місцевих харчових продуктів, інформування інших щодо проблеми кліматичних змін тощо). 47,2 % переконані, що вони

живуть, виходячи з екологічно свідомої позиції, 28,3 % не впевнені в цьому і 24,5 % вважають, що не є екологічно свідомими.

Найпопулярнішим джерелом поширення інформації виявились соціальні мережі (70 % відповідей). Дещо менше – 60 % припадає на онлайн-видання, популярним є також перегляд відео на *YouTube* (54 %). Значно менша частина респондентів отримує інформацію про проблеми кліматичних змін за допомогою телебачення (37 %), блогів (21 %) друкованих медіа (17 %) і радіо (14 %). Лише 8 респондентів вказали, що взагалі не шукають інформацію про екологічні проблеми. Достатнім медійне представлення проблеми кліматичних змін вважає лише 27 % респондентів, незначна кількість респондентів (7,5 %) вважає, що таких публікацій вже багато. Відповідно, зрозумілою є позиція переважної більшості респондентів щодо необхідності об'єктивного медійного висвітлення проблеми кліматичних змін.

Висновки. Здійснений аналіз німецькомовних медійних повідомлень, що фокусуються на найбільш значущих екологічних небезпеках сьогодення, продемонстрував необхідність застосування еколінгвістичного підходу до формування сучасного медіапростору. Виходячи з розуміння медіапростору, як певного екологічного середовища, критично необхідною видається потреба гармонізації медіа-контенту, його спрямованості на популяризацію екологічного підходу до життя, формування еколінгвістичної свідомості в читачів і журналістів.

Досліджені публікації підтвердили антропоцентричність світогляду людини, у межах якого антропоморфні метафори, персоніфікація стають інструментом дієвого впливу на читачів, створюють емоційну насиченість публікацій, що дозволяє журналістам напряму апелювати до відповідальності читачів, їхнього свідомого ставлення до довкілля і перетворювати слова на дії. Проблема надлишковості інформації про довкілля, "заговорювання респондентів" усвідомлюється й читачами, про що свідчить проведений соціо- та психолінгвістичний експеримент з помірних читачів німецькомовного медійного контенту. Незалежно від країни походження та проживання вони вказують на необхідність інформативності й об'єктивності медійних публікацій, присвячених екології, реагують на тексти, що характеризуються емоційною насиченістю. Молода генерація обирає переважно нові мультимедійні платформи і відмовляється від друкованих медійних джерел. Мультимедійний і мультимодальний характер публікацій з екологічної тематики може популяризувати екологічне ставлення до довкілля.

Пріоритетними зараз є публікації, присвячені екологічним небезпекам унаслідок військових дій в Україні через напад Росії, подолання наслідків екологічної кризи, спричиненої руйнуваннями й цинічним ставленням агресорів до екології (що також окреслюється в масмедіа як екоцид). Автори медійних текстів отримують змогу впливати на ситуацію через донесення важливості порятунку екології до читачів і світової спільноти.

Перспективи дослідження полягають у здійсненні соціо- та психолінгвістичного експерименту щодо реценції масмедійних публікацій, присвячених екологічним небезпекам, на ширшому мовному матеріалі.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. Стаття 441. Екоцид. – Електронний ресурс. – Режим доступу: https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-441.htm
2. Розмаріца І.О. Лінгвокогнітивні особливості комунікації у сфері екології (на матеріалі сучасної англійської мови) : автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / І. О. Розмаріца. – К., 2004.

3. Шевченко В. Е. Конвергентність як основа ознака сучасних медіа // Кросмедіа: контент, технології, перспективи : монографія / за заг. ред. В. Е. Шевченко. – К. : Ін-т журналістики, 2017. – С. 8–17.
4. Aigner S. Krieg in der Ukraine schädigt die Umwelt nachhaltig // *lfosperber*. – 2022. – URL: <https://www.infosperber.ch/umwelt/luft-klima/krieg-in-der-ukraine-schaedigt-die-umwelt-nachhaltig/>
5. Arnhold M. Was Putins Krieg für den Klimaschutz bedeutet // *www.rnd.de*. – 2022. – URL: <https://www.rnd.de/politik/putins-krieg-und-klimaschutz-wird-das-1-5-grad-ziel-unerreichbar-KIG5C6EDBA3RAHDSXU EVP6T4Q.html?msclkid=fc590475b1d611ec9937d15b18e91e61>
6. Ballenthien J. Schützen, was wir lieben! Robin Wood // *Robin Wood.de*. – 2020. – URL: <https://www.robinwood.de/blog/sch%C3%BCtzen-was-wir-lieben>
7. Baumüller M. Jetzt erst recht // *Süddeutsche Zeitung*. – 2022. – URL: <https://www.sueddeutsche.de/wissen/ukraine-klimaschutz-kohle-gas-1.5575000>
8. Bednarek M., Caple H. Playing with environmental stories in the news – good or bad practice? // *Discourse & Communication*. – 2010. – 4 (1). – P. 5–31.
9. Caple H., Huan C., Bednarek M. *Multimodal News Analysis across Cultures*. – Cambridge : Cambridge University Press, 2020.
10. Chen S. Language and ecology: A content analysis of ecolinguistics as an emerging research field // *Ampersand*. – 2016. – 3. – P. 108–116.
11. Durnjew D., Scholl S. Ukraine droht Umweltkatastrophe wegen Krieg // *Berliner Morgenpost*. – 2018. – URL: <https://www.morgenpost.de/politik/article216043497/Schleichende-Katastrophe-Ukraine-Krieg-vergiftet-die-Umwelt.html>
12. Ehrling G. Die Coronakrise ist eigentlich Kindergarten // *Deutschlandfunk*. – 2021. – URL: <https://www.deutschlandfunk.de/klimakrise-die-coronakrise-ist-eigentlich-kindergarten-100.html>
13. Fluchs S. Ukraine: Wie Kriege die Umwelt schädigen // *Institut der deutschen Wirtschaft*. – 2022. – URL: <https://www.iwkoeln.de/presse/iw-nachrichten/sarah-fluchs-wie-kriege-die-umwelt-schaedigen.html>
14. Heuberger R. Overcoming Anthropocentrism With Anthropomorphic and Physiocentric Uses of Language? // *The Routledge Handbook of Ecolinguistics*. Alwin F. Fill, Hermine Penz (ed.). – New-York, London: Routledge, 2018. – P. 342–254.
15. Kraa M. Ukraine-Krieg: Was bedeutet der Konflikt für den Klimaschutz? // *BR 24*. – 2022. – URL: https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/ukraine-krieg-was-bedeutet-der-konflikt-fuer-den-klimaschutz_SyGd2bS
16. Kuckartz U. *Umweltbewusstsein und Umweltverhalten*. – Berlin: Springer-Verlag, 2013.
17. Materynska O. Das anthropomorphe Bild des Krieges in den Deutschen und Ukrainischen Massenmedien // *Lingua Montenegrina*. – 2019. – 24. – P. 153–167. (Web of Science Core Collection). – URL: <http://www.fcjk.me/lingua-montenegrina>
18. Materynska O. Translating anthropomorphic metaphors of war: an ecolinguistic approach // *Proceedings of the International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students TITA 2020, SHS Web of Conferences*. – 2021. – 105. – P. 1–12. – URL: <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110501004>
19. Meirone C. Krieg in der Ukraine: Eine Katastrophe auch für die Umwelt! // *www.daswetter.com*. – 2022. – URL: <https://www.daswetter.com/nachrichten/aktuelles/krieg-umwelt-katastrophe-wetter-klima-ukraine-russland.html>
20. Merlot J. Das neue Tschernobyl-Risiko // *Spiegel*. – 2022. – URL: <https://www.spiegel.de/wissenschaft/ukraine-krieg-das-neue-tschernobyl-risiko-a-e30867a7-ae54-417f-bd59-d60310796b88>
21. Mühlhäusler P. *Language of Environment – Environment of Language*. – London: Battlebridge, 2003.
22. Pinzler P. Nehmt den Klimawandel so ernst wie Corona // *Die Zeit Online*. – 2020. – URL: <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/klimakrise-eu-gipfel-co2-obergrenze-erderwaermung-hitze-todesfaelle>
23. Radbruch L., Schaible H-G. Krieg und humanitäre Katastrophe in der Ukraine // *Schmerz*. – 2022. – 36. – P. 79–80. – URL: <https://doi.org/10.1007/s00482-022-00644-y>
24. Radtke R. Ist die Corona-Pandemie langfristig gesehen eine ebenso ernste Krise wie der Klimawandel? // *Statista*. – 2022. – URL: <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1120252/umfrage/umfrage-zum-vergleich-der-corona-krise-mit-der-klimakrise-nach-laendern/>
25. Riedmann B. Die Große Schmelze // *Der Spiegel*. – 2021. – URL: <https://www.spiegel.de/wissenschaft/nordpol-und-suedpol-ist-das-groesse-der-erde-noch-zu-retteln-a-a5883865-82b9-48c7-8f33-d08cc1ac06ca>
26. Rothe K. *Medienökologie – Zu einer Ethik des Mediengebrauchs*. Zeitschrift für Medienwissenschaft. Schwerpunkt: Medienökologien. – 2016. – 14 (1). – P. 46–57.
27. Scheidler F. Wie der Ukraine-Krieg die Zukunft der Menschheit gefährdet // *www.heise.de*. – 2022. – URL: <https://www.heise.de/tp/features/Wie-der-Ukraine-Krieg-die-Zukunft-der-Menschheit-gefaehrdet-6540417.html?seite=all>
28. Schmidt R. Pandemie und Klimakrise haben erstaunliche Gemeinsamkeiten // *Fernuniversität in Hagen*. – 2021. – URL: <https://www.fernuni-hagen.de/universitaet/aktuelles/2021/08/am-03-schmidt-robert-pandemie-und-klimakrise-haben-erstaunliche-gemeinsamkeiten.shtml>
29. Schnitzler L. Krieg in der Ukraine verursacht massive Umweltschäden // *www.greenspotting.de*. – 2022. – URL: <https://greenspotting.de/natur/krieg-in-der-ukraine-verursacht-massive-umweltschaeden/>
30. Schughart A. Nach Corona: Mit neuem Blick auf die Klimakrise // *Redaktionsnetzwerk Deutschland*. – 2021. – URL: <https://www.rnd.de/wissen/nach-corona-mit-neuem-blick-auf-die-klimakrise-6E1WZWKEGJBP5AMRZ3JAFUOPSY.html>
31. Stibbe A. *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By*. – London: Routledge, 2015.
32. Stöcker C. Corona- vs. Klimakrise Zweierlei Maß // *Der Spiegel*. – 2020. – URL: <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/coronavirus-vs-klimakrise-zweierlei-mass-aber-warum-a-b22c0a9a-5f58-4a9d-894e-7b1fcb34d9cb>
33. Stoneman E. *Sphere ecology: Peter Sloterdijks spatial-analytic approach to media environments // Explorations in Media Ecology*. – 2021. – 20 (1). – P. 55–71.
34. Strate L. *Media Ecology: An Approach to Understanding the Human Condition*. – New York: Peter Lang Publishing, 2017.
35. Waack J. Kriegsschäden in der Ukraine: Verbrannte Erde // *taz.de*. – 2022. – URL: <https://taz.de/Kriegsschaeden-in-der-Ukraine/15839848/>
36. Weiland M. *Exportschlagere Umweltgifte // Greenpeace.de*. – 2020. – URL: <https://www.greenpeace.de/themen/endlager-umwelt/plastikmuell/exportschlagere-umweltgifte>
37. Weniger ist mehr leben. Ein wütendes Plädoyer. – 2018. – URL: <https://wenigeristmehrleben.wordpress.com/2018/09/25/bewegen-wir-unseren-arsch-ein-wuetendes-plaedoyer/>

References

1. Kryminalnyi codex Ukrainy. Statia 441. [The Criminal Code of Ukraine] Ecotsyd. https://kodeksy.com.ua/kriminal_nij_kodeks_ukraini/statja-441.htm (In Ukr.).
2. Rozmaritsa, I.O. (2004). Linguokognitivni osoblyvosti komunikatsii u sferi ekologiyi (na materialy suchasnoi anglijskoi movy). [Linguocognitive features of communication in the field of ecology (based on modern English)]. *Avtoferat dys. ... kand. nauk* : 10.02.04. KNU imeni Tarasa Shevchenka. (In Ukr.).
3. Shevchenko, V. E. (2017). Convergentist yak osnovna oznaka suchasnyh media. Kyiv: Kafedra multymedijnih tehnolohiy i mediadyzaynu Institutu Zhurnalistiki KNU imeni Tarasa Shevchenka, pp.8-17.
4. Aigner S. (2022). Krieg in der Ukraine schädigt die Umwelt nachhaltig. [The war in Ukraine is damaging the environment]. *lfosperber*. (In Germ.). <https://www.infosperber.ch/umwelt/luft-klima/krieg-in-der-ukraine-schaedigt-die-umwelt-nachhaltig/>
5. Arnhold, M. (2022). Was Putins Krieg für den Klimaschutz bedeutet. [What Putin's war for the climate protection means]. *www.rnd.de*. (In Germ.). <https://www.rnd.de/politik/putins-krieg-und-klimaschutz-wird-das-1-5-grad-ziel-unerreichbar-KIG5C6EDBA3RAHDSXU EVP6T4Q.html?msclkid=fc590475b1d611ec9937d15b18e91e61>
6. Ballenthien, J. (2020). Schützen, was wir lieben! Robin Wood [Protect what we love! Robin Wood]. *Der Spiegel*. Robin Wood.de. (In Germ.). <https://www.robinwood.de/blog/sch%C3%BCtzen-was-wir-lieben>
7. Baumüller, M. (2022). Jetzt erst recht [It is high time]. *Süddeutsche Zeitung*. (In Germ.). <https://www.sueddeutsche.de/wissen/ukraine-klimaschutz-kohle-gas-1.5575000>
8. Bednarek, M., Caple, H. (2010). Playing with environmental stories in the news – good or bad practice? *Discourse & Communication*, 4 (1), pp. 5–31.
9. Caple, H., Huan, C., Bednarek, M. (2020). *Multimodal News Analysis across Cultures*. Cambridge: Cambridge University Press.
10. Chen, S. (2016). Language and ecology: A content analysis of ecolinguistics as an emerging research field, *Ampersand*, 3, pp. 108–116.
11. Durnjew, D., Scholl, S. (2018). Ukraine droht Umweltkatastrophe wegen Krieg [Ukraine threatened by environmental catastrophe because of war]. *Berliner Morgenpost*. (In Germ.). <https://www.morgenpost.de/politik/article216043497/Schleichende-Katastrophe-Ukraine-Krieg-vergiftet-die-Umwelt.html>
12. Ehrling, G. (2021). Die Coronakrise ist eigentlich Kindergarten [The corona crisis is actually kindergarten]. *Deutschlandfunk*. (In Germ.). <https://www.deutschlandfunk.de/klimakrise-die-coronakrise-ist-eigentlich-kindergarten-100.html>
13. Fluchs, S. (2022). Ukraine: Wie Kriege die Umwelt schädigen [Ukraine: How wars damage the environment]. *Institut der deutschen Wirtschaft*. (In Germ.). <https://www.iwkoeln.de/presse/iw-nachrichten/sarah-fluchs-wie-kriege-die-umwelt-schaedigen.html>
14. Heuberger, R. (2018). Overcoming Anthropocentrism With Anthropomorphic and Physiocentric Uses of Language? *The Routledge Handbook of Ecolinguistics*. Alwin F. Fill, Hermine Penz (ed.). New-York, London: Routledge, pp. 342–254.
15. Kraa, M. (2022). *Ukraine-Krieg: Was bedeutet der Konflikt für den Klimaschutz? [Ukraine war: What does the conflict mean for climate protection?]*. BR 24. (In Germ.). https://www.br.de/nachrichten/deutschland-welt/ukraine-krieg-was-bedeutet-der-konflikt-fuer-den-klimaschutz_SyGd2bS
16. Kuckartz, U. (2013). *Umweltbewusstsein und Umweltverhalten*. [Ecological awareness and ecological behavior]. Berlin: Springer-Verlag. (In Germ.).
17. Materynska, O. (2019). Das anthropomorphe Bild des Krieges in den Deutschen und Ukrainischen Massenmedien [The anthropomorphic image of war in the German and Ukrainian mass media]. *Lingua Montenegrina*, 2019, Vol. 24, 153-167. Web of Science Core Collection. (In Germ.). <http://www.fcjk.me/lingua-montenegrina>
18. Materynska, O. (2021). Translating anthropomorphic metaphors of war: an ecolinguistic approach, *Proceedings of the International Research-to-Practice Conference for Translators, Young Scholars and Students TITA 2020, SHS Web of Conferences*, 105, pp. 1–12. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110501004>

19. Meirone, C. (2022). Krieg in der Ukraine: Eine Katastrophe auch für die Umwelt! [War in Ukraine: A catastrophe for the environment too!]. *www.daswetter.com*. (In Germ.). <https://www.daswetter.com/nachrichten/aktuelles/krieg-umwelt-katastrophe-wetter-klima-ukraine-russland.html>

20. Merlot, J. (2022). Das neue Tschernobyl-Risiko [The new Chernobyl risk]. *Spiegel*. (In Germ.). <https://www.spiegel.de/wissenschaft/ukraine-krieg-das-neue-tschernobyl-risiko-a-e30867a7-ae54-417f-bd59-d60310796b88>

21. Mühlhäusler, P. (2003) *Language of Environment – Environment of Language*. London: Battlebridge.

22. Pinzler, P. (2020). Nehmt den Klimawandel so ernst wie Corona [Take climate change as seriously as Corona]. *Die Zeit Online*. (In Germ.). <https://www.zeit.de/politik/ausland/2020-10/klimakrise-eu-gipfel-co2-obergrenze-erderwaermung-hitze-todesfaelle>

23. Radbruch, L., Schaible, H-G. (2022). Krieg und humanitäre Katastrophe in der Ukraine [War and the humanitarian catastrophe in Ukraine]. *Schmerz*, 36, pp. 79–80. (In Germ.). <https://doi.org/10.1007/s00482-022-00644-y>

24. Radtke, R. (2022). Ist die Corona-Pandemie langfristig gesehen eine ebenso ernste Krise wie der Klimawandel? [Is the corona pandemic just as serious as climate change in the long run?]. *Statista*. (In Germ.). <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/1120252/umfrage/umfrage-zum-vergleich-der-corona-krise-mit-der-klimakrise-nach-laendern/>

25. Riedmann, B. (2021). Die Große Schmelze [The Great Meltdown]. *Der Spiegel*. (In Germ.). <https://www.spiegel.de/wissenschaft/nordpol-und-suedpol-ist-das-grosse-eis-der-erde-noch-zu-retten-a-a5883865-82b9-48c7-8f3-d08cc1ac06ca>

26. Rothe, K. (2016). Medienökologie – Zu einer Ethik des Mediengebrauchs [Media Ecology – towards an ethics of media usage]. *Zeitschrift für Medienwissenschaft. Schwerpunkt: Medienökologien*, 14 (1), pp. 46-57. (in Germ.).

27. Scheidler, F. (2022). Wie der Ukraine-Krieg die Zukunft der Menschheit gefährdet [How the Ukraine war endangers the future of mankind]. *www.heise.de*. (In Germ.). <https://www.heise.de/tp/features/Wie-der-Ukraine-Krieg-die-Zukunft-der-Menschheit-gefaehrdet-6540417.html?seite=all>

28. Schmidt, R. (2021). Pandemie und Klimakrise haben erstaunliche Gemeinsamkeiten [The pandemic and the climate crisis have amazing

similarities]. *Fernuniversität in Hagen*. (In Germ.). <https://www.fernuni-hagen.de/universitaet/aktuelles/2021/08/am-03-schmidt-robert-pandemie-und-klimakrise-haben-erstaunliche-gemeinsamkeiten.shtml>

29. Schnitzler, L. (2022). Krieg in der Ukraine verursacht massive Umweltschäden [The anthropomorphic image of war in the German and Ukrainian mass media]. *www.greenspotting.de*. (In Germ.). <https://greenspotting.de/natur/krieg-in-der-ukraine-verursacht-massive-umweltschaeden/>

30. Schughart, A. (2021). Nach Corona: Mit neuem Blick auf die Klimakrise [After Corona: With a new look at the climate crisis]. *Redaktionsnetzwerk Deutschland*. (In Germ.). <https://www.rnd.de/wissen/nach-corona-mit-neuem-blick-auf-die-klimakrise-6EIWZKKEGJBP5AMRZ3JAFUOPSY.html>

31. Stibbe, A. (2015). *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By*. London: Routledge.

32. Stöcker, C. (2020). Corona- vs. Klimakrise. Zweierlei Maß [Corona vs. climate crisis. Double standards]. *Der Spiegel*. (In Germ.). <https://www.spiegel.de/wissenschaft/mensch/coronavirus-vs-klimakrise-zweierlei-mass-aber-warum-a-b22c0a9a-5f58-4a9d-894e-7b1fb34d9cb>

33. Stoneman, E. (2021). Sphere ecology: Peter Sloterdijks spatial-analytic approach to media environments, *Explorations in Media Ecology*, 20 (1), pp. 55-71.

34. Strate, L. (2017). *Media Ecology: An Approach to Understanding the Human Condition*. New York: Peter Lang Publishing.

35. Waack, J. (2022). Kriegsschäden in der Ukraine: Verbrannte Erde [War Damage in Ukraine: Scorched Earth]. *taz.de*. (In Germ.). <https://taz.de/Kriegsschaeden-in-der-Ukraine!/5839848/>

36. Weiland, M. (2020). Exportschlager Umweltgifte [Export hit of the environmental toxins]. *Greenpeace.de*. (In Germ.). <https://www.greenpeace.de/themen/endlager-umwelt/plastikumuell/exportschlager-umweltgifte>

37. Weniger ist mehr leben. (2018). Ein wütendes Plädoyer [An angry plea]. *Weniger ist mehr leben*. (In Germ.). <https://wenigeristmehrleben.wordpress.com/2018/09/25/bewegen-wir-unseren-arsch-ein-wuetendes-plaedoyer/>

Надійшла до редколегії 23.04.22

Olena Materynska, Doctor of Philology, Professor
ORCID: 0000-0003-3414-5307
e-mail: olenamaterynska@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

ENVIRONMENTAL THREATS: MASS-MEDIA COVERAGE OF NEW CHALLENGES IN GERMAN-LANGUAGE MASS MEDIA

This study focuses on the coverage of environmental threats in the German-language media. The methodology of this study is based on the ecolinguistic approach, particularly the achievements of media ecology, identifying the harmonization of the media space as a priority for journalism and a relevant area for linguistic studies. The German-language media focuses on the environmental challenges caused by the war in Ukraine, the threat of imminent climate change, and the COVID-19 pandemic. The effectiveness of their media presentation by the lexical and stylistic means is becoming relevant for linguistic research.

The anthropocentric worldview of the human being causes a significant manipulative effect of anthropomorphic metaphor on the reader and helps to promote a conscious attitude to the environment. The distinguished models of metaphor and metonymy, used to increase the emotional plane of the described content, indicate the possibility of their use as a tool for awakening ecolinguistic consciousness.

The socio- and psycholinguistic experiment determined the peculiarities of the German-speaking respondents' reception of publications on environmental issues. Representatives of the younger generation (mostly students) were interviewed, which allowed forming an idea of their interest in overcoming ecological problems and finding out popular sources of information about them. The impossibility of an immediate comprehensive expert assessment of the consequences of the war in Ukraine for all ecosystems determines further research into the means of media attention to this issue.

Keywords: ecological threats, ecolinguistics, media ecology, ecolinguistic consciousness, anthropomorphic metaphor, socio- and psycholinguistic experiment.